

In de volgende dia's zijn pagina's uit het prachtig gids 'Paddenstoelen' van Peter Roberts & Shelley Evens.

Andere foto's zijn op internet gevonden. De beelden zijn ter inspiratie en niet bedoeld om te kopiëren en/of doorsturen!

FAMILIE	Amanitaceae
VERSPREIDING	Noord-Amerika, Europa, Noord-Afrika, Midden-Amerika, Noord-Azië, geïntroduceerd in Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika en Zuid-Amerika
HABITAT	bos
VERBINTENIS	ectomycorrhiza vormend met loofbomen, vooral berken en naaldbomen
VERSCHIJNINGSVORM	op de grond, alleen of in groepen
VOORKOMEN	zeer algemeen
SPORENKLEUR	wit
EETBAARHEID	giftig (hallucinogeen)

HOOGTE
tot 200 mm
DOORSNEDE HOED
tot 300 mm

AMANITA MUSCARIA
VLIEGENZWAM
(LINNÆUS) LAMARCK

53

De vliegenschwam is favoriet bij illustratoren, maar heeft een duistere reputatie. Hij werd ooit beschouwd als dodelijk giftig, alleen geschikt om vliegen te doden – vandaar de Nederlandse en Latijnse namen (*musca* betekent 'vlieg'). Het paddenstoelengif muscarine werd het eerst uit deze paddenstoelen geïsoleerd, maar is slechts in geringe hoeveelheden aanwezig. De actieve gifstoffen in de vliegenschwam zijn muscazone en iboteenzuur, beide niet alleen giftig, maar ook hallucinogeen. De vliegenschwam werd ooit gebruikt bij sjamanistische rituelen in Lapland en Siberië. Gekscherend wordt wel beweerd dat zijn hallucinogene eigenschappen de oorsprong zijn van de Kerstmanverhalen met vliegende rendieren en roodwit geklede figuren.

De hoed van de **vliegenschwam** is eerst convex en wordt langzaam platter. Het oppervlak is glad, dieplood (zelden oranje tot geel) en bespikkeld met kleine, witte, donzige, verwijderbare gordijnresten die kunnen wegspoelen. De plaatjes zijn wit. De witte steel heeft een opvallende ring en onderaan een grote knol met restanten van de beurs langs de rand (boven).

VERGELIJKBARE SOORTEN

Noord- en Midden-Amerikaanse paddenstoelensoorten met een geel gordijn zijn genetisch afwijkend en worden soms beschouwd als een aparte soort (*flavivolvata*). De *Amanita regalis* in Arctische en noordelijke berggebieden is vergelijkbaar, maar heeft een bruingele tot donkerbruine hoed. De 'Amerikaanse amaniet' (*Amanita jacksonii*) en zijn verwanten hebben een rode hoed, maar ook een grote zakachtige beurs aan de voet van de steel.

Ware grootte

PLAATJESZWAMMEN

FAMILIE	Bolbitiaceae
VERSPREIDING	Europa, Noord-Afrika
HABITAT	weilanden en gazons
VERBINTENIS	met bemeste grassen
VERSCHIJNINGSVORM	op de grond, zelfstandig of in verspreide groepen
VOORKOMEN	plaatselijk algemeen
SPORENKLEUR	licht roestbruin
EETBAARHEID	oneetbaar

HOOGTE
tot 100 mm

DOORSNEDE HOED
tot 25 mm

CONOCYBE APALA BOLHOEDBREEKSTEELTJE (FRIES) ARNOLDS

Ware grootte

Het tere bolhoedbreeksteeltje is een van de vele kwetsbare paddenstoelen die groeien op voedselrijk grasland. Ze verschijnen bij vochtig weer, produceren hun sporen en storten dan snel weer ineen. Veel soorten hebben zwarte plaatjes, zoals het gewoon plooirokje (*Parasola plicatilis*), maar de plaatjes van het bolhoedbreeksteeltje zijn licht roestbruin. Voorheen stond hij bekend als *Conocybe lactea* of *Bolbitius lacteus* en gold hij als wijdverspreid in Noord-Amerika en Europa, maar recent moleculair onderzoek wijst uit dat de Noord-Amerikaanse soorten (vaak met een minder lange hoed) behoren tot een aparte soort (*C. albipes*).

VERGELIJKBARE SOORTEN

De meeste andere breeksteeltjes hebben een mosterdleurige tot oranjebruine hoed. Het kroesplaatbreeksteeltje (*Conocybe pseudocrispa*) heeft een witte hoed en komt voor in Noord-Amerika. Hij is tweesporig en onder de microscoop makkelijk te onderscheiden van andere soorten; mogelijk is hij een variant van het izabelkleurig breeksteeltje (*C. albipes*). Andere graslandpaddenstoelen met witte of bleke conische hoeden hebben meestal witte (*Mycena*) of zwarte plaatjes (*Parasola* en *Panaeolus*).

Het bolhoedbreeksteeltje heeft verlengde of lange conische hoeden met een glad of fongerimpeld oppervlak, wit tot beige, maar soms met andere tinten in het midden. De plaatjes zijn licht roestoranje. De dunne, tere steel is glad en wit, en heeft gewoonlijk een bolle voet. Alle delen van dit paddenstoeltje zijn heel breekbaar.

170

PLAATJESZWAMEN

FAMILIE	Lyophyllaceae
VERSPREIDING	Noord-Amerika, noordelijk Azië (mogelijk ook Europa)
HABITAT	bossen
VERBINTENIS	met loofbomen
VERSCHIJNINGSVORM	op boomstronken, in groepen
VOORKOMEN	sporadisch
SPORENKLEUR	wit
EETBAARHEID	eetbaar

HOOGTE
tot 200 mm

DOORSNED. HOED
tot 75 mm

HYPSIZYGUS MARMOREUS
BRUINE BEUKPADDENSTOEL
(PECK) H.E. BIGELOW

De bruine beukpaddenstoel wordt sinds de jaren 1970 in Japan gekweekt, waar hij bekendstaat onder de naam *buna-shimeji*. Hij wordt nu overal gekweekt en verkocht, omdat hij een volle smaak heeft en lang goed blijft. Zowel wit- als bruinhoedige stammen worden gekweekt; beide hebben een aantrekkelijk gespikkeld of gemarmerd patroon op hun hoed. Deze soort werd voor het eerst beschreven in de VS en daar gegeten door inheemse volkeren. Mogelijk is het dezelfde als *Hypsizygus tessulatus*, die eerder in Frankrijk werd beschreven. Uit nader onderzoek moet blijken of de Europese, Aziatische en Amerikaanse vormen echt van elkaar verschillen.

Ware grootte

VERGELIJKBARE SOORTEN

De iepenzwam (*Hypsizygus ulmarius*) produceert gewoonlijk grote, solitaire paddenstoelen met een witte hoed, waarvan het oppervlak soms gescheurd is, maar nooit gemarmerd. De bruine bundelridderszwam (*Lyophyllum decastes*) produceert grote clusters paddenstoelen met bruine hoeden, maar ook die zijn niet gemarmerd en groeien tussen wortels of aan de voet van bomen, niet van stronken.

De bruine beukpaddenstoel produceert paddenstoelen in dichte clusters. De hoed is eerst convex, maar wordt later platter. Het gladde oppervlak krijgt een gespikkeld of gemarmerd uiterlijk en is wit of bruingeel tot bruin. De plaatjes zijn eerst wit en worden bruingeel of ietwat roze. De steel is centraal, maar duidelijk gebogen, glad en wit.

PLAATJESZWAMMEN

FAMILIE	Mycenaceae
VERSPREIDING	Noord-Amerika, Europa, Midden-Amerika, noordelijk Azië
HABITAT	bossen
VERBINTENS	met naaldbomen
VERSCHIJNINGSVORM	op stronken, strompen en stammen, in clusters
VOORKOMEN	plaatselijk algemeen
SPORENKLEUR	wit
EETBAARHEID	oneetbaar

322

HOOGTE
tot 50 mm

DOORSNEDE HOED
tot 25 mm

XEROMPHALINA CAMPANELLA
**GEMBERKLEURIGE
RIDDERZWAM**
(Duitsch) KÜHNER EN MAIRE

De gemberkleurige ridderzwam werd voor het eerst in Duitsland beschreven, maar is het algemeenst in Noord-Amerika, waar hij in dichte groepen op rottend naaldhout verschijnt. In Europa is hij plaatselijk zeldzaam. In Denemarken staat hij op de rode lijst. *Campanella* betekent 'belletje'; *omphalos* in de geslachtsnaam heeft betrekking op de navelachtige deuk in het midden van de hoed. Een merkwaardige eigenschap van de vruchtlichamen is de ruige ring van roodbruine schimmeldraden aan de voet van de steel – vandaar de Engelse naam *fuzzy foot* (donzige voet).

VERGELIJKBARE SOORTEN

De Noord-Amerikaanse *Xeromphalina brunneoala* heeft een donkerdere roodbruine hoed en zou onaangenaam ruiken en smaken. De eveneens Noord-Amerikaanse *X. campanelloides* heeft minder aflopende plaatjes en een bittere smaak; *X. kauffmanii* groeit op loofhout. Ze kunnen het best onder de microscoop van elkaar worden onderscheiden.

Ware grootte

De gemberkleurige ridderzwam heeft een convexe hoed, die in het midden is ingedeukt. Het oppervlak is glad, gegroefd, geel tot oranjebruin, donkerder in het midden. De plaatjes zijn aflopend, staan ver uiteen en zijn lichtgeel tot -oranje. De steel is glad en geelig bovenaan, oranjebruin aan de behaarde voet.

238

PLAATJESZWAMMEN

FAMILIE	Mycenaceae
VERSPREIDING	Noord-Amerika, Europa, Midden-Amerika, noordelijk Azië
HABITAT	bossen
VERBINTENIS	met loofbomen en naaldbomen
VERSCHIJNINGSVORM	op gevallen takken en hout, solitair of in kleine groepen
VOORKOMEN	sporadisch
SPORENKLEUR	wit
ELTBAARHEID	oneetbaar

HOOGTE
tot 50 mm

DOORSNEDEN HOED
tot 25 mm

MYCENA ADONIS
ADONISMYCENA
(BULLIARD) GRAY

Dit aantrekkelijke paddenstoeltje wordt al gauw over het hoofd gezien, aangezien het gewoonlijk in kleine groepjes groeit, halfverborgen in het strooisel of de ondergroei. De vruchtlichamen zijn normaal gesproken helder koraalrood of donkerroze. Kleurvormen die heel rood waren, zijn soms ondergebracht in een aparte soort (*Mycena adonis* var. *coccinea*). Het achtervoegsel *adonis* heeft vermoedelijk betrekking op het bloed dat door de mythische jeugdige Adonis werd vergoten toen hij tijdens de jacht door een beer werd gedood. De druppels veranderden in rode bloemen of – in deze versie van de mythe – in roze paddenstoeltjes.

VERGELIJKBARE SOORTEN

De *papilmycena* (*Mycena rosella*) heeft een donkerroze rand aan de plaatjes en groeit in groepen in naaldbomstrooisel. De *varenmycena* (*Mycena pterigena*) is eveneens roze met een donkerdere roze rand, maar groeit op varenstrooisel. *M. strobilinoïdes* kan weliswaar rood zijn als hij jong is, maar heeft donkerdere oranje-rode plaatjes.

De *adonismycena* heeft een conische hoed, die later convex of plat en soms umbonaat wordt. Het oppervlak is glad, gegroefd aan de rand, scharlaken tot koraalrood als de paddenstoel jong is, en later zalmroze tot lichtroze. De plaatjes zijn witachtig tot lichtroze. De tere steel is glad en wit tot licht hoedkleurig.

Ware grootte

FAMILIE	Boletaceae
VERSPREIDING	Noord-Amerika, Europa, Noord-Afrika, Midden-Amerika, noordelijk Azië, geïntroduceerd in Zuid-Afrika, Zuid-Amerika en Nieuw-Zeeland
HABITAT	bossen
VERBINTENIS	met loofbomen of naaldbomen
VERSCHEIJNINGSVORM	op de grond, solitair of in kleine groepen
VOORKOMEN	algemeen
SPORENKLEUR	olijfbruin
EETBAARHEID	eetbaar

BOLETEN

HOOGTE
tot 225 mm
DOORSNEDE HOED
tot 200 mm

BOLETUS EDULIS
GEWOON EEKHOORNTJESBROOD

BULLIARD

331

Het gewoon eekhoorntjesbrood, ook wel 'porcini' of 'cèpes' genaamd, is een van de beroemdste eetbare paddenstoelen. Omdat het een ectomycorrhizale soort is, kunnen de vruchtlichamen niet worden gekweekt, maar worden ze massaal verzameld om te verhandelen. Het lijkt wijdverbreid (ook bij exotische bomen in Zuid-Afrika en Nieuw-Zeeland), maar het gewoon eekhoorntjesbrood maakt deel uit van een complex van nauw verwante soorten; de echte verspreiding is onduidelijk. Deze paddenstoel bevat amatoxines (dezelfde stof als in de groene knolamaniet, *Amanita phalloides*), maar in zulke kleine hoeveelheden dat ze geen ziekteverschijnselen opleveren.

VERGELIJKBARE SOORTEN

Het Europese denneneekhoorntjesbrood (*Boletus pinophilus*) heeft een paarsbruine hoed en groeit bij pijnbomen; het bronskleurig eekhoorntjesbrood (*B. aereus*) heeft een donkere hoed en een bruin netpatroon over de steel, en groeit bij loofbomen. In westelijk Noord-Amerika groeit in het voorjaar *B. rex-veris* onder naaldbomen. *B. regineus* heeft een donkere hoed en is vergelijkbaar met het bronskleurig eekhoorntjesbrood.

De convexe hoed van het gewoon eekhoorntjesbrood wordt later platter, en is glad of gerimpeld, vettig of kleverig indien vochtig, bruingeel tot lichtbruin of roodachtig bruin. De buisjes zijn wit, later licht geelgroen. De dikke steel is witachtig tot bruingeel, met een witachtig net om de bovenkant. Het vlees is wit, iets wijnrood onder de hoed.

Ware groente

FAMILIE	Lyophyllaceae
VERSPREIDING	Noord-Amerika, Europa, Noord-Azië
HABITAT	kalkrijke bossen
VERBINTENS	met loofbomen en naaldbomen
VERSCHIJNINGSVORM	op de grond, zelsaandig of in kleine groepen of clusters
VOORKOMEN	sporadisch
SPORENKLEUR	wit
EETBAARHEID	eetbaar

CALOCYBE IONIDES

PAARSE PRONKRIDDER

(BULLIARD) DONK

PLAATJESZWAMMEN

HOOGTE
tot 50 mm
DOORSNEDE HOED
tot 50 mm

De paarse pronkridder is een ongewone, maar wijdverspreide paddenstoel. Hij is zo zeldzaam dat hij in sommige Europese landen op de rode lijst van bedreigde schimmelsoorten is geplaatst. Het contrast tussen de hoed, de violette steel en de beige plaatjes is opvallend. De geur en smaak zijn duidelijk melig. De paarse pronkridder groeit in kalkrijke bossen op rottend blad. Hij is voor het eerst beschreven in 1792 door Jean Baptiste Bulliard, een Franse mycoloog, verantwoordelijk voor de naamgeving van veel bekende paddenstoelen, zoals het eetbare eekhoornjiesbrood (*Boletus edulis*) en de grote kale inktzwam (*Coprinopsis atramentaria*).

VERGELIJKBARE SOORTEN

De algemenere roze pronkridder (*Calocybe carnea*) groeit vooral in gazons en grasland. Van de zeldzame *C. onychina* neigt de hoed eerder naar purper dan naar violet, en zijn de plaatjes lichtgeel. De paarse schijnridderzwam (*Lepista nuda*) heeft een violette hoed en steel, maar is meestal groter en heeft lila tot grijslila plaatjes.

De hoed van de paarse pronkridder is licht convex tot plat. Het oppervlak is glad, mat en diep, licht- tot zwartachtig violet. Hij wordt valser en bruiner als hij ouder wordt. De tinten blijven het langst helder in de buurt van de rand. De plaatjes zijn beige en staan dicht opeen. De steel is glad en heeft de kleur van de hoed of is donkerder grijsviolet.

